

Klima- og miljødepartementet

Handlingsplan

Nasjonalt handlingsplan for å bedre situasjonen for sjøfuglbestandene

2025–2035

Innhold

Forord	4
Sammendrag	5
Summary	6
1 Innledning	8
1.1 Sjøfugl i Norge	8
1.2 Regjeringens mål	9
2 Et felles ansvar for sjøfugl	10
3 Tilstand og påvirkningsfaktorer	11
3.1 Kunnskap og usikkerhet	11
3.2 Sjøfugl i verden	12
3.3 Tilstanden for norske sjøfuglarter	13
3.4 Påvirkningsfaktorer	13
3.4.1 Klimaendringer	14
3.4.2 Redusert mattilgang	14
3.4.3 Fiskeriaktivitet	14
3.4.4 Bifangst og annen tilfeldig dødelighet	14
3.4.5 Naturlige rovdyr	16
3.4.6 Konkurransen	17
3.4.7 Fremmede arter	17
3.4.8 Arealpåvirkning	17
3.4.9 Forurensning	17
3.4.10 Påvirkning utenfor Norge	17
3.4.11 Fugleinfluenta	18
4 Tiltak for å bedre situasjonen for sjøfugl	19
4.1 Nullalternativet – forventet utvikling uten nye tiltak	19
4.2 Tiltak for å redusere de negative påvirkningene på sjøfugl	19
Strategisk område 1: Avbøtende tiltak ved utøvelse av marine næringer	20
Strategisk område 2: Internasjonalt samarbeid	23
Strategisk område 3: Økt kunnskap om årsaker	25
Strategisk område 4: Redusere menneskeskapt dødelighet på sjøfugl	26
5 Oppfølging av handlingsplanen	29
6 Økonomiske og administrative konsekvenser	30
Vedlegg 1 – Norske sjøfuglarter og truethetskategori	31

Forord

Norge har en rik kysttradisjon som strekker seg over hele landet. Havet har alltid vært en sentral del av vår kultur og identitet, og har vært en avgjørende del av distriktnæringen gjennom generasjoner.

Sjøfuglene er en naturlig del av dette maritime landskapet og er en indikator på et rikt økosystem. Deres tilstedeværelse er ikke bare et tegn på et sunt havmiljø, men også en påminnelse om vår felles arv og ansvar for å bevare naturen. Ved å beskytte sjøfuglene og deres leveområder ivaretar vi også vår egen kystkultur og de verdiene som binder oss sammen som nasjon.

Dessverre står mange av våre sjøfuglbestander overfor alvorlige trusler, og mange er truet. Stortinget har bedt regjeringen utarbeide en handlingsplan for å bedre situasjonen for sjøfugler, og denne handlingsplanen er regjeringens oppfølging av dette.

Målet med denne planen er at de negative påvirkningene på sjøfugl er redusert innen 2035. Dette krever et godt og målrettet samarbeid mellom myndigheter, næringsliv og lokalsamfunn. I tillegg trenger vi mer kunnskap om hvordan ulike aktiviteter påvirker sjøfugl.

Gjennom denne handlingsplanen forplikter vi oss til å ta nødvendige skritt for å sikre at fremtidige generasjoner kan oppleve mangfoldet av sjøfugler i Norges kyst- og havområder.

Januar 2025

Andreas Bjelland Eriksen
Klima- og miljøminister

Sammendrag

Norge har en stolt kysttradisjon, og havet har alltid vært en integrert del av vår kultur og identitet. Gjennom generasjoner har det vært en livsnerve for befolkningen langs kysten. Sjøfuglene er uatskillelig fra dette maritime miljøet, og de utgjør en viktig del i et mangfoldig og robust økosystem.

Norge er en betydelig sjøfugl nasjon med 54 arter som opptrer langs kysten av fastlandet, på Jan Mayen og rundt Svalbard. Disse bestandene kan telle flere titalls millioner fugler, og Norge har et internasjonalt ansvar for å bevare levedyktige bestander av sjøfugl.

Sjøfuglene er viktige indikatorer på tilstanden til våre marine økosystemer, men mange bestander er i sterk tilbakegang. Antallet norske sjøfugler har gått tilbake med 80 prosent fra 1970 til 2020, og nesten halvparten av artene er nå oppført som truet på Norsk rødliste for arter. Denne nedgangen er en del av en global trend hvor sjøfugler er blant de mest truede fuglegruppene.

Vi har relativt god kunnskap om sjøfuglenes tilstand i Norge takket være omfattende kartlegging, overvåkning og forskning. Klimaendringer er den viktigste påvirkningsfaktoren, men årsakssammenhengene er komplekse og ofte knyttet til indirekte årsaker i næringskjeden. Andre viktige påvirkningsfaktorer inkluderer redusert mattilgang, fiskeriaktivitet, bifangst, rovdyr, fremmede arter, arealpåvirkning og forurensning. Klimaendringer forsterker ofte flere andre påvirkningsfaktorer.

Målet er at de negative påvirkningene på sjøfugl er redusert innen 2035.

For å nå dette målet, fremmes det i denne handlingsplanen tiltak innenfor fire strategiske områder:

- avbøtende tiltak ved utøvelse av marine næringer
- internasjonalt samarbeid
- økt kunnskap om årsaker
- redusert menneskeskapt dødelighet på sjøfugl

For di mange sjøfugler blir sent kjønnsmodne og produserer få unger, vil effekten på sjøfuglbestandene av tiltak som gjennomføres i dag inntreffe senere. For å nå målet i handlingsplanen må tiltak derfor iverksettes nå.

Det er nødvendig med mer kunnskap om hvordan forvaltning av havressursene kan ta større hensyn til sjøfuglene. Regjeringen vil derfor opprette en arbeidsgruppe bestående av sjøfuglekspertter, havforskere og klimaforskere.

Regjeringen vil også sette søkelys på at tarehøstingens påvirkning på sjøfugl og økosystemet for øvrig blir dokumentert, og vil evaluere praktiseringen av forskrift om høsting av tang og tare. Regjeringen presenterer også flere tiltak særlig rettet mot akvakulturnæringen.

Regjeringen vil også iverksette tiltak for å redusere omfanget av utilsiktet bifangst av sjøfugl i fiskeriene.

Regjeringen ønsker videre å vurdere hvordan innsatsen om internasjonalt samarbeid kan målrettes bedre og/eller forsterkes. Blant annet ved å øke internasjonalt samarbeid om høypatogen fugleinfluensa, både for bedre å forstå utviklingen av sykdommen og om mulig forebygge og begrense skadene av viruset.

Regjeringen vil også se nærmere på mulige ferdselsreguleringer av hensyn til sjøfugl. Blant annet vurdere endringer i ferdselsreguleringene i prioriterte sjøfuglreservat langs norskekysten. Sjøfugl skal videre inkluderes i utredningen av nytt virkemiddel med hjemmel i naturmangfoldloven innenfor lovens virkeområde, for å kunne innføre både tidsavgrensede og varige ferdselsrestriksjoner.

De viktigste bidragene for å nå målet for sjøfugl vil likevel være tiltak som fører til reduserte klimaendringer og marine økosystemer i god tilstand. Handlingsplanen må derfor ses i sammenheng med relevante tiltak i stortingsmeldinger om klima, havforvaltningsplanene og naturmangfold.

Summary

Norway has a proud coastal tradition, and the sea has always been an integrated part of our culture and identity. For generations, it has been a lifeline for rural communities and businesses. Seabirds are inseparably linked to their maritime environment, and they play an important role in a diverse, resilient and robust ecosystem.

Norway is a seabird nation of significance, with 54 species that appear along the mainland coast, on Jan Mayen, and around Svalbard. Their populations number in the tens of millions of individuals, and Norway has an international responsibility to maintain viable populations.

Seabirds serves as important indicators of the health of our marine ecosystems, but many populations are in sharp decline. The number of Norwegian seabirds has decreased by 80 percent from 1970 to 2020, and almost half of the species are now listed as threatened on the Norwegian Red List of Species. This decline is part of a global trend where seabirds are among the most threatened bird groups.

As a result of extensive mapping, monitoring, and research, our knowledge of seabirds is relatively good. Climate change is the most significant factor influencing seabirds, but the causal relationships are complex and often linked to indirect causes in their food chain. Other important factors include reduced food availability, fisheries, bycatch, natural predators, invasive species, habitat impact, and pollution. Often, climate change works as an exacerbating factor, enhancing the effect of other factors.

The goal is to reduce the negative impacts on seabirds by 2035.

To achieve this goal, this action plan promotes measures within four strategic areas:

- mitigation measures in the practice of marine industries
- international cooperation
- increased knowledge about causes
- reduced human-caused mortality of seabirds

Because many seabirds reach sexual maturity at a late stage in their lifecycle and produce few offspring, the effects on seabird populations, of measures that are implemented today, will occur later. To achieve the goal of the action plan, measures must be implemented now.

There is a need for more knowledge on how to consider consequences for seabirds in the management of marine resources. The government will therefore establish a working group consisting of seabird experts, marine scientists, and climate researchers.

The Government will also focus on documenting the impact of kelp harvesting on seabirds and the ecosystem. The implementation of regulations of kelp harvesting will be evaluated. The government is also presenting several measures specifically aimed at the aquaculture industry.

The Government will also implement measures to reduce the extent of bycatch of seabirds.

The Government further aims to assess how efforts in international cooperation can be better targeted and/or strengthened. Among other things, by increasing international cooperation on highly pathogenic avian influenza, both to better understand the development of the disease and, if possible, to prevent and limit the damage caused by the virus.

The Government will also assess and consider possible regulations of access for the sake of seabirds. This includes considering changes in access restrictions in priority seabird reserves along the Norwegian coast. Seabirds will also be included in an assessment of a new measure under the Nature Diversity Act to regulate access to defined areas, both time-limited and lasting.

The most important contributions to achieving the goal for seabirds will nevertheless be measures that lead to reduced climate change and marine ecosystems in good condition. The action plan will supplement relevant measures in Norway's Climate Action Plan, Management plans for marine areas, and the National biodiversity strategy and action plan.

Sjøfuglene er en viktig del av norsk kystnatur og -kultur. Dessverre står det dårlig til med mange arter, og utfordringene er komplekse. Lomvi (bildet) er blant de artene som i dag er kritisk truet.

Foto: Gunnar Kjerstad

1 Innledning

1.1 Sjøfugl i Norge

Norge har betydelige sjøfuglbestander i et globalt perspektiv. I Norge har vi i alt 54 sjøfuglarter, noe som betyr at nærmere en fjerdedel av alle Europas sjøfugler og rundt 15 prosent av alle verdens sjøfugler opptrer i Norge. Til sammen teller disse bestandene flere titalls millioner fugler som i større eller mindre grad har tilhold i havet. I Barentshavet, som på mange måter er det viktigste havområdet for våre sjøfugler, har anslagsvis mer enn 20 millioner fugler tilhold i sensommer- og høstperioden. Med dette følger også et internasjonalt ansvar for å bevare levedyktige bestander av disse fuglene.

Sjøfuglene er en viktig del av norsk kystnatur og kystkultur. Med sjøfugl mener vi fuglearter som er avhengige av marine økosystemer i vesentlige perioder av året, slik som for eksempel alke, lunde, krykkje og ærfugl. Våre rike kyst- og havområder har gjennom alle tider representert viktige leveområder for sjøfugl – både egne hekkebestander og fugler fra andre lands bestander.

Sjøfuglene er samtidig under press, og mange bestander er i sterk tilbakegang. Det har de siste 50 årene vært en omfattende nedgang i sjøfuglbestandene i alle de norske havområdene. Antall norske sjøfugler er estimert å ha gått tilbake med 80 prosent i perioden 1970–2020.¹ Bare i perioden 2004–2014 forsvant 30 prosent av sjøfuglene som hekker langs kysten av Fastlands-Norge. Flertallet av norske sjøfuglarter har negativ bestandsutvikling, og nesten halvparten av artene er nå oppført som truet på Norsk rødliste for arter.²

En oversikt over de 54 norske sjøfuglartene og hvilke som har rødlistestatus er presentert i vedlegg 1.

Tilsvarende bekymringsfulle utviklingstrekk er en gjennomgripende internasjonal trend som omfatter mange av verdens sjøfuglarter. I et globalt perspektiv er sjøfuglene en av de gruppene av fugler som har mest svekket og bekymringsfull bestandsstatus og -utvikling.

Sjøfuglene er sensitive for klima- og miljøendringer og vil respondere raskt og synlig på endringer i sitt livsmiljø. Dette gjør at de samtidig er gode tilstandsindikatorer for havmiljøet, men det forutsetter at vi overvåker dem i tilstrekkelig grad. Selv om klimaendringer peker seg ut som den viktigste påvirkningsfaktoren på sjøfugl, finner vi ingen enkle sammenhenger mellom tilstanden i de marine økosystemene og endringene som observeres i sjøfuglkoloniene. Årsakssammenhengene ser ut til å være komplekse og i mange tilfeller knyttet til indirekte årsaker i næringskjeden.

Kunnskap om sjøfugl og de viktigste påvirkningsfaktorer er gjort rede for i kapittel 3.

Da Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold* ble behandlet av Stortinget, fattet Stortinget følgende anmodningsvedtak (nr. 674):

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan for å bedre situasjonen for sjøfugler. I handlingsplanen må det gjøres en vurdering av hvilke øvrige sjøfugler som bør få status som prioritert art.»

Denne nasjonale handlingsplanen er regjeringens oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak, og skal bidra til en bedret situasjon for de norske sjøfuglbestandene. Gjennom planen fastsettes det nærmere mål, og det fremmes i kapittel 4 tiltak som skal bidra til å redusere den negative påvirkningen på sjøfuglartene.

Det er i forbindelse med utarbeidelse av denne handlingsplanen vurdert om noen sjøfuglarter bør få status som *prioritert art*³, i tråd med Stortingets vedtak. For prioriterte arter skal et eventuelt økologisk funksjonsområde være et begrenset område på land og kan ifølge naturmangfoldloven § 24 b om prioritert

¹ Faglig forum for norske havområder (2023). Faggrunnlag for helhetlige forvaltningsplaner for norske havområder – Hovedrapport 2019–2023.

² Artsdatabanken (2021). Norsk rødliste for arter 2021.

³ En prioritert art får egen forskrift hjemlet i naturmangfoldloven. Når en art er vedtatt som prioritert art, er det forbudt å ta livet av, skade eller ødelegge denne arten. En art kan prioriteres både med og uten økologisk funksjonsområde. I dag har 14 arter statusen prioritert art i Norge.

art ikke strekke seg ut over sjø. I tillegg gjelder ikke de aktuelle bestemmelsene i naturmangfoldloven, som forskrifter om prioriterte arter er hjemlet i, utenfor territorialgrensen på 12 nautiske mil. Fordi mange sjøfuglarter bruker enorme areal både i og utenfor hekkeperioden, og i stor grad oppholder seg til havs, er det vurdert at virkemiddelet ikke er egnet for de norske sjøfuglartene, og at det finnes andre mer hensiktsmessige virkemidler for å ivareta sjøfugl. Det blir derfor ikke fremmet nye forslag til prioriterte arter i forbindelse med denne handlingsplanen.

Planens geografiske avgrensning omfatter Fastlands-Norge, Svalbard og Jan Mayen med tilhørende havområder, jf. områdene som dekkes av forvaltningsplanene for norske havområder (Lofoten-Barentshavet, Norskehavet, og Nordsjøen-Skagerrak).

1.2 Regjeringens mål

Denne handlingsplanen skal bedre situasjonen for sjøfuglbestandene, i tråd med Stortingets anmodningsvedtak, som nevnt i kapittel 1.1. Det betyr at den negative utviklingen vi i dag ser for mange sjøfuglarter må snus eller bremses innenfor planperioden på ti år. Regjeringen har i denne handlingsplanen derfor fastsatt følgende mål for de norske sjøfuglartene, som korresponderer med planens virketid:

- De negative påvirkningene på sjøfugl er redusert innen 2035.

Målet betyr at påvirkningene på sjøfugl skal være mindre negativ i 2035 enn i dag. Fordi mange sjøfugler blir sent kjønnsmodne og produserer få unger, vil effekten på sjøfuglbestandene av tiltak som gjennomføres i dag først inntreffe senere. For å nå målet i handlingsplanen må tiltak derfor iverksettes nå.

Klimaendringer er samtidig en stor negativ påvirkning på sjøfugl og deres livsvilkår. Regjeringens nye klimapolitikk blir fremmet for Stortinget på egnet måte.

Det har gjennom denne handlingsplanen ikke vært mulig å fullt ut kostnadsberegne alle tiltakene som er nødvendig for å nå målet innen 2035. Samtidig anses det som mulig at målet kan oppnås gjennom allerede igangsatte prosesser og ved justert bruk av etablerte virkemiddelordninger. Dette vil bli gjort blant annet gjennom de identifiserte tiltakene i denne handlingsplanen.

Måloppnåelse innen 2035 vil ha en kostnad for samfunnet, i første rekke gjennom opphør av eller endring i aktiviteter som vi vet har en direkte eller indirekte negativ påvirkning på sjøfuglbestandene, i tillegg til innhenting eller sammenstilling av kunnskap. Aktuelle tiltak er nærmere omtalt i kapittel 4. De berørte vil være både offentlige myndigheter, privatpersoner og andre aktører. Prinsipper om økosystemtilnærming, sektoransvar og kunnskapsbasert, helhetlig forvaltning ligger til grunn for tiltak og virkemiddelbruk.

Måloppnåelse med redusert påvirkning på sjøfugl innen 2035 vil også ha flere fordeler for samfunnet. Først og fremst bidrar det til å opprettholde naturmangfoldet og sjøfugl som artsgruppe, som del av å sikre et mangfold av økosystemer i god tilstand. Sjøfugler er gode tilstandsindikatorer for havmiljøet, og intakte sjøfuglbestander vil være en god indikasjon på et robust og fungerende økosystem. Mange reiser til norskekysten for å oppleve naturen og observere fuglelivet, og tiltak for å bedre tilstanden til sjøfugl vil derfor også bidra til å fremme naturbasert turisme, som kan skape lokale arbeidsplasser og verdiskaping.

Det legges til grunn at arbeidet med å nå målet for redusert påvirkning på sjøfuglbestandene også vil gi et positivt bidrag til arbeidet med å nå en rekke andre nasjonale klima- og miljømål innen naturmangfold, kulturmiljø, friluftsliv og klima, i tillegg til Norges bidrag til å nå relevante globale mål i naturavtalen, jf. Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold* (heretter omtalt som naturmangfoldmeldingen).

2 Et felles ansvar for sjøfugl

Et godt sektorsamarbeid og tydelig sektoransvar er avgjørende for å bedre situasjonen for sjøfuglbestandene. Alle samfunnssektorer har et selvstendig miljøansvar, noe som innebærer at hver sektor må ta ansvar for å overvåke miljøpåvirkninger, identifisere problemer, vurdere virkemidler og kostnader, og på eget initiativ iverksette forebyggende, avbøtende eller kompensierende tiltak. Dette prinsippet gjelder også for arbeidet med å bevare sjøfugl og deres leveområder.

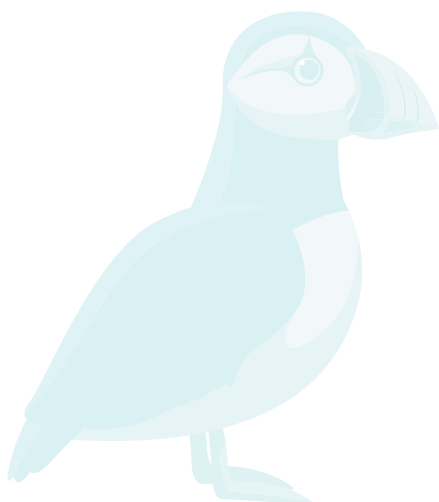
Klima- og miljødepartementet har hovedansvaret for å ivareta helheten i regjeringens klima- og miljøpolitikk, og har ansvar for å ha oversikt over den samlede miljøtilstanden og rapportere om måloppnåelse på klima- og miljøområdet. Klima- og miljødepartementet har også hovedansvaret for denne handlingsplanen for sjøfugl.

Hver sektor har ansvar for å integrere miljøhensyn innenfor egne ansvarsområder, og vurdere konsekvensene av sine inngrep og aktiviteter i medhold av relevant sektorregelverk. Hver enkelt sektors påvirkning må ses i sammenheng, og et tverrsektorielt samarbeid er avgjørende for å sikre en helhetlig og effektiv forvaltning som ivaretar sjøfugl og deres leveområder.

Departementenes underliggende etater er som regel delegert ansvaret for den praktiske gjennomføringen av oppgaver og tiltak innen de ulike ansvarsområdene. Dette inkluderer å planlegge, koordinere og utføre aktiviteter som er nødvendige for å oppnå fastsatte mål.

Gjennom regional planlegging og tilrettelegging for bruk og bevaring av kyst- og havområder, bidrar fylkeskommunene til planlegging av aktiviteter som kan ha påvirkning på sjøfugl, for eksempel planlegging av akvakulturanlegg.

Kommunene har ansvaret for å utarbeide og vedta planer etter plan- og bygningsloven, og spiller derfor en viktig rolle i å ivareta leveområder for sjøfugl gjennom planlegging og skjøtsel av arealer. Plan- og bygningsloven gjelder ut til en nautisk mil utenfor grunnlinjen, og omfatter derfor store arealer som er viktige for sjøfugl. Gjennom arealplanleggingen kan kommunen styre bevaring av arealer som er viktige for sjøfugl, for eksempel ved å avsette naturområder i arealplaner og hensynta sjøfugl ved lokalisering av næringsvirksomhet og andre tiltak i kystsonen.

3 Tilstand og påvirkningsfaktorer

3.1 Kunnskap og usikkerhet

Vi har relativt god kunnskap om sjøfuglenes tilstand i Norge, takket være omfattende kartlegging, overvåkning, forskning og ulike utredninger. Dette inkluderer informasjon om hekkesuksess og overlevelse, som begge er indikatorer på sjøfuglenes tilstand.

Klimaendringer og ulike former for menneskelig aktivitet påvirker sjøfuglene på komplekse måter som kan være vanskelige å forutsi. Denne usikkerheten gjør det utfordrende å planlegge effektive bevaringstiltak.

Norsk rødliste for arter gir en oversikt over truede arter i Norge, og vurderer risikoen for utryddelse basert på kriterier som populasjonsstørrelse, utbredelse og trender. For sjøfugler omfatter vurderingene fastlandet og norske havområder på den nordlige halvkule, samt egne vurderinger for Svalbard. IUCNs europeiske og

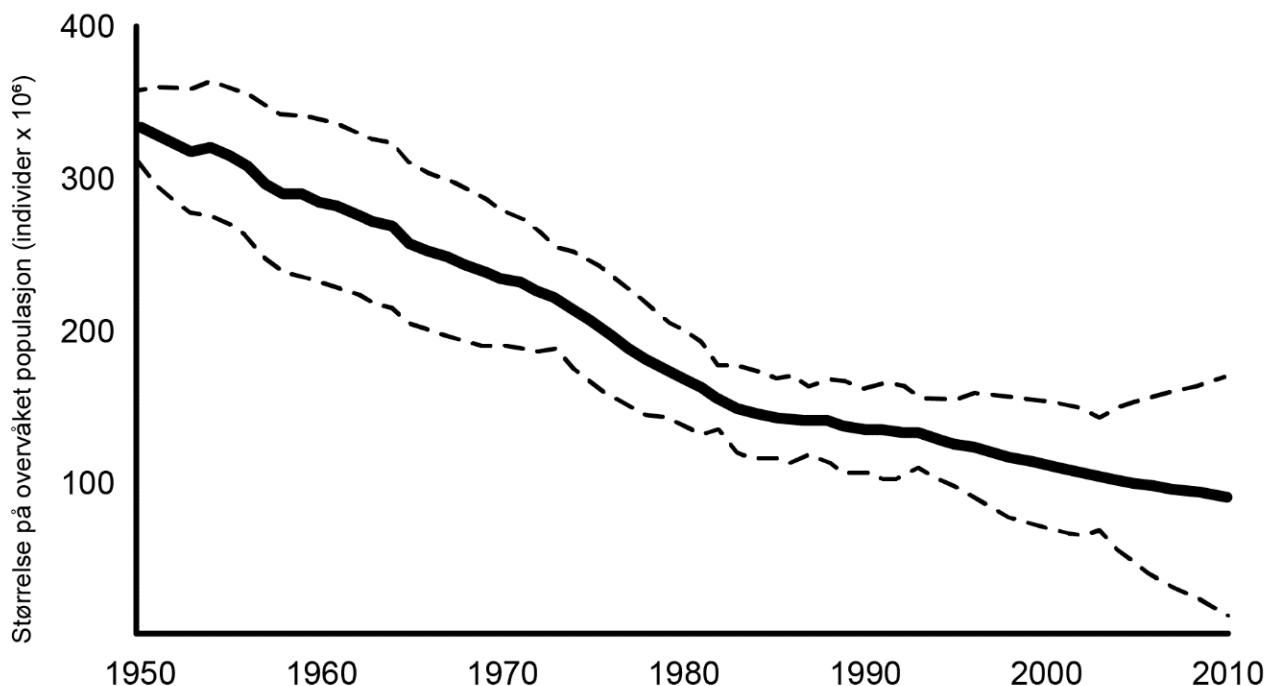
globale rødlister sammenligner tilstanden til arter på tvers av landegrensene. Rødlistene er basert på omfattende data og forskning, og de oppdateres jevnlig for å reflektere nye funn og endringer i bestandene. Sammen gir de et helhetlig bilde av sjøfuglenes tilstand både nasjonalt og internasjonalt.

Arbeidet med å overvåke sjøfuglbestandene i Norge gjennomføres hovedsakelig gjennom programmet SEAPOP (SEAbird POPulations), som ble etablert i 2005. SEAPOP er et helhetlig og langsiktig overvåkings- og kartleggingsprogram for norske sjøfugler. Programmet har bidratt med betydelig ny kunnskap om utbredelsen av, tilstanden til og utviklingen av norske sjøfuglbestander. Spesielt fokus rettes mot innhenting av data som gjør det mulig å modellere effekter av menneskets inngrep og skille disse fra det som primært skyldes naturlig variasjon. SEAPOP fokuserer på å samle inn data om bestandsutvikling, hekkesuksess,

SEAPOP er et omfattende overvåkingsprogram som har gitt betydelig kunnskap om norske sjøfuglbestander. SEATRACK-programmets merking av sjøfugler for å følge deres vandring gjennom året er en viktig del av dette arbeidet.

Foto: Anne-Marie Austad

Figur 3.1 Verdens sjøfuglbestander kan være redusert med 70 prosent i perioden 1950–2010. Data fra det nasjonale overvåkingsprogrammet for sjøfugl indikerer at situasjonen er tilsvarende for norske sjøfuglbestander, både hekkende og overvintrende.

Figurkilde: Basert på Paleczny m. fl. (2015)⁴, oversatt av Klima- og miljødepartementet

overlevelse, diett og fenologi for ulike sjøfuglarter. Denne informasjonen er avgjørende for å forstå tilstandsutviklingen til sjøfuglbestandene. Regjeringen har økt bevilgningen til programmet i statbudsjettet for 2025.

SEATRACK (SEAbird TRACKing), et program innenfor SEAPOP, kartlegger sjøfuglenes arealbruk og identifiserer utbredelse og vandringer året rundt for sjøfugl som hekker i Nord-Atlanteren, med hovedfokus på Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen. I 2023 ble SEATRACK utvidet med nye lokaliteter rundt Nordsjøen, blant annet i Sverige, Danmark, Tyskland, Nederland, Frankrike, Storbritannia og Norge, og fem nye arter ble inkludert. Hensikten med utvidelsen er blant annet å styrke kunnskapsgrunnlaget i forbindelse med utbygging av havvind. SEATRACK har nå 75 studieområder som følger 16 utvalgte arter i medlemslandene Norge (inkludert Svalbard og Jan Mayen), Canada, Grønland,

Færøyene, Island, Irland, Storbritannia, Frankrike, Nederland, Tyskland, Danmark, Sverige og Finland.

3.2 Sjøfugl i verden

Statusen for verdens sjøfugler har forverret seg dramatisk de siste tiårene, og sjøfugler er nå en av de mest truede fuglegruppene. Det totale antallet sjøfugl i verden kan ha blitt redusert med så mye som 70 prosent i perioden 1950 til 2010 (se figur 3.1). Av verdens ca. 350 sjøfuglarter er 28 prosent globalt truet, og ytterligere 10 prosent er nær truet, og nesten halvparten av alle sjøfuglartene opplever eller mistenkes å oppleve bestandsnedgang.⁵ De mest truede gruppene inkluderer pingviner, petreller og stormfugler, suler og fregattfugler, og måker og terner.

⁴ Paleczny M., Hammill E., Karpouzi V. og Pauly D. (2015). Population Trend of the World's Monitored Seabirds, 1950-2010. PLoS ONE 10(6): e0129342.

⁵ International Union for Conservation of Nature (IUCN). «Worrying Declines for the World's Seabirds.» IUCN. Besøkt 5. november 2024. <https://iucn.org/content/worrying-declines-worlds-seabirds>.

Menneskelige aktiviteter er hovedårsaken til denne nedgangen. Kommersiell fiske har redusert fiskebestandene, en viktig matkilde for sjøfugler, og forårsaket økt dødelighet hos utallige sjøfugler gjennom utilsiktet bifangst.⁶ På land har innførte arter ødelagt mange hekkelokaliteter. Klimaendringer har også en betydelig innvirkning på verdenshavene, noe som forstyrrer de komplekse oseanografiske fenomenene og syklusene som styrer marine økosystemer.

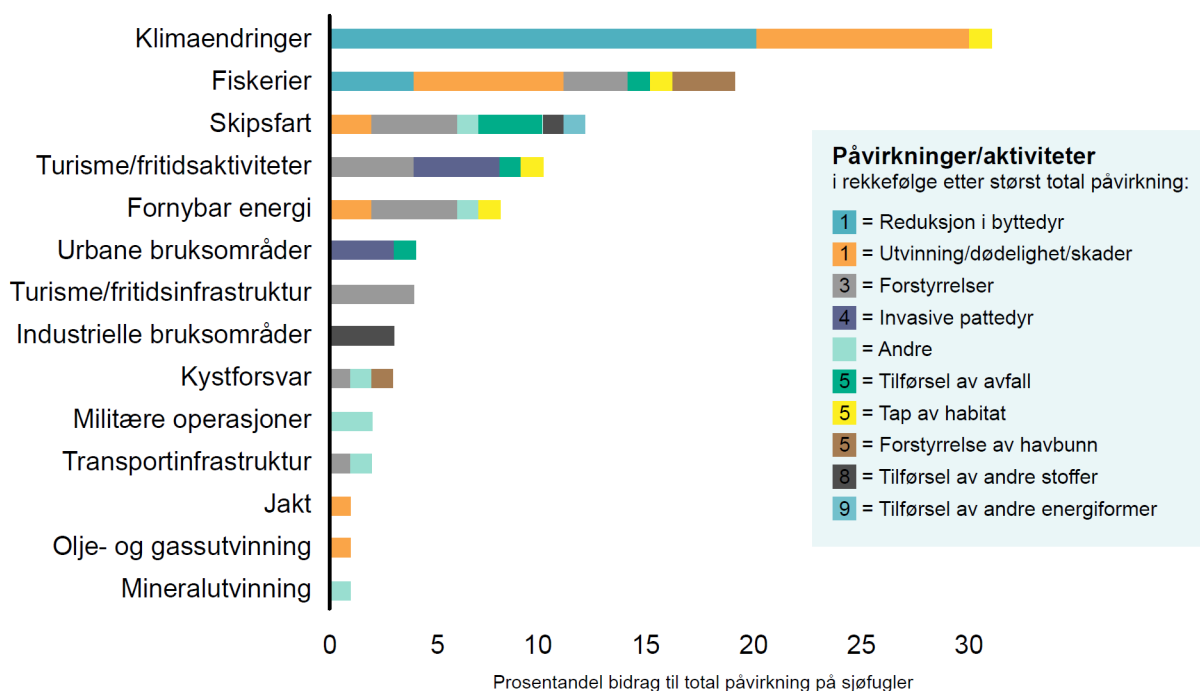
3.3 Tilstanden for norske sjøfuglarter

Situasjonen for norske sjøfugler er kritisk. Av de 54 norske sjøfuglartene er 44 prosent klassifisert som truet på Norsk rødliste for arter (se full oversikt i vedlegg 1). Nedgangen er dramatisk i et økende antall bestander. For de fleste sjøfuglartene skyldes nedgangen redusert næringstilgang kombinert med klimaendringer. I tillegg er det en rekke påvirkningsfaktorer som varierer i tid og rom, men som samlet sett representerer et press på sjøfuglene og deres leveområder gjennom året.

Bestandene av de fleste sjøfuglartene i Barentshavet, Norskehavet, Nordsjøen og Skagerrak er i nedgang, men det er tegn til positiv utvikling for noen bestander og enkeltkolonier. Bestandene av pelagisk overflatebeitende fugler er i sterkest tilbakegang. Utbruddet av fugleinfluenza i 2022 og 2023 har rammet enkelte arter hardt. Svalbard deler mange av de samme utviklingstrekkene som Barentshavet, men det er noen unike trekk som skiller seg fra Barentshavet. Utbruddet av fugleinfluenza har også påvirket sjøfugl på Svalbard, men i mindre grad enn i andre deler av Barentshavet. Bestandene av de fleste sjøfuglartene på Jan Mayen er stabile, og det er tegn til positiv utvikling for noen bestander og hekkkolonier. Jan Mayens isolerte posisjon i et stort, produktivt havområde gjør øya til et svært viktig område for sjøfugl.

3.4 Påvirkningsfaktorer

Norsk rødliste for arter 2021 for Norge inkludert Svalbard (Rødlisten)⁷ ligger til grunn for identifisering av de

Figur 3.2 De viktigste påvirkningene og aktivitetene for sjøfugl i Nord-Atlanteren.

Figurkilde: Basert på OSPAR Commission (2024)⁸, oversatt av Klima- og miljødepartementet.

⁶ Ibid.

⁷ Artsdatabanken (2021). Norsk rødliste for arter 2021.

⁸ OSPAR Commission (2024). Regional Action Plan for Marine Birds in the North-East Atlantic (2024–2030).

viktigste påvirkningsfaktorene for sjøfugl som er gjengitt i denne planen. Dette er påvirkningsfaktorer som ifølge Rødlisten påvirker de sjøfuglartene som er truet eller nær truet i størst grad. Miljødirektoratet har gjennom analyse av Rødlisten identifisert ti slike vesentlige påvirkningsfaktorer. I tillegg er fugleinfluenta løftet frem, på grunn av de siste årenes utbrudd.

Figur 3.2 viser til sammenligning de viktigste aktivitetene og påvirkningene for sjøfugl i Nord-Atlanteren, basert på publikasjoner utarbeidet gjennom *Quality Status Report 2023*.⁹ Her presenteres klimaendringer som den største, og olje-, gass- og mineralutvinning som de minste av de nevnte aktivitetene og påvirkningene i dette havområdet.

Klimatiske endringer skiller seg ut ved at den sannsynligvis har bidratt indirekte til flere av de andre påvirkningsfaktorene.

De vesentlige påvirkningsfaktorene er nærmere omtalt i det følgende. Omtalen av klimaendringer, redusert mattilgang og fiskeriaktivitet er i all hovedsak hentet fra Fauchald m. fl. (2015).¹⁰

3.4.1 Klimaendringer

Et varmere havklima har stor betydning for de marine økosystemene, og er indirekte med på å forsterke flere andre påvirkningsfaktorer. De mest drastiske forandringene ser man i det nordlige Barentshavet, hvor minkende isutbredelse og varmere hav fører til at det arktiske næringsnett erstattes av et mer sørlig system. Denne forskyvningen har negative konsekvenser for mange arktiske arter, for eksempel polarlomvi. Mer sørlige arter vil kunne profitere på endringene i Arktis, og for sjøfugl ser dette ut til å kunne gjelde for arter som havsule, lomvi, lunde og alke, som alle øker i Barentshavet. En av de viktigste konsekvensene av klimaendringer for de store sjøfuglkoloniene er at et varmere klima forskyver gyteområdene for fiskebestander og endrer produksjonen og driften av

fiskelarver til viktige fiskeslag som torsk, hyse og sild. Dette kan redusere tilgangen til fiskelarver utenfor koloniene i hekkeperioden, selv om det totalt sett kan være mye mat i havet. Slike forskyvninger i forholdet mellom tilbud og etterspørsel etter mat, er sannsynligvis en av årsakene til den drastiske nedgangen i bestandene av lunde, lomvi og krykkje i Norskehavet.

3.4.2 Redusert mattilgang

Tilgangen til flere viktige matressurser for sjøfugl i Nordsjøen og Skagerrak er på et relativt lavt nivå, og flere næringssemner er i nedgang. Dette gjelder spesielt tobis og unge aldersklasser av sei og torsk. De siste årene har store mengder utsultet sjøfugl av ulike arter (særlig lomvi og ærfugl) strandet langs Oslofjorden og Skagerrak. Det er flere årsaker til redusert mattilgang, men det er uklart i hvor stor grad de ulike faktorene bidrar. For særlig noen av måkeartene har redusert kystfiske, forbud mot å kaste ut fiskeavfall og bifangst, og forbud mot åpne søppelplasser på land bidratt til mindre mat.

3.4.3 Fiskeriaktivitet

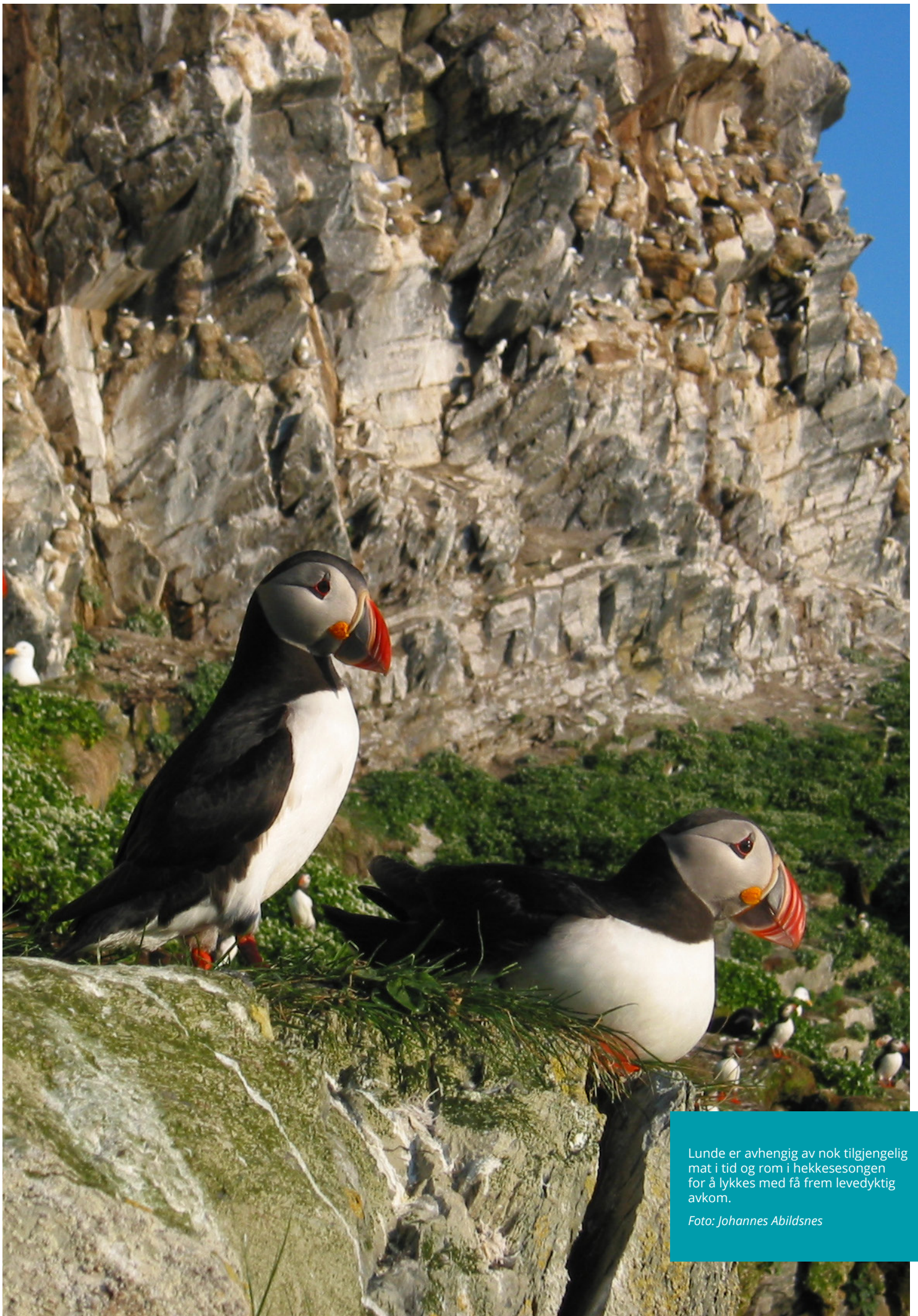
Etter en periode på midten av 1900-tallet preget av overfiske og etterfølgende kollaps i mange viktige pelagiske fiskebestander, har det i løpet av de siste tretti årene vært en økning i flere store fiskebestander som nordsjøsil, norsk vårgytende sild, makrell, sei, hyse og norsk arktisk torsk. Til tross for at de pelagiske fiskebestandene i Norskehavet har økt, har de store sjøfuglkoloniene langs kysten i det samme området gått drastisk tilbake. Lunde, lomvi og krykkje, som før hekket tallrike i disse koloniene, er avhengig av fiskeyngel fra de store fiskebestandene som mat, og kan i liten grad nyttiggjøre seg voksen sild og makrell. Voksen sild og makrell har overlappende diett med sjøfugl, og den store bestanden av makrell i Norskehavet konkurrerer med sjøfugl om næring, og kan ha negative konsekvenser og redusere næringstilgangen for bestandene av sjøfugl. Klimaendringer som medfører at småfisk er tilgjengelig på andre steder og til andre tider enn før, uten at sjøfugl rekker å tilpasse tidspunkt for hekking til dette, er også en viktig faktor.

3.4.4 Bifangst

Utsiktet bifangst av sjøfugl i ulike fiskerier er en av de største påvirkningsfaktorene for sjøfuglenes bestandsutvikling på global skala. Også for norske

⁹ OSPAR Commission (2023). Quality Status Report 2023. Besøkt 6. desember 2024. <https://www.ospar.org/work-areas/cross-cutting-issues/qsr2023>

¹⁰ Fauchald, P., Barrett, R. T., Bustnes, J. O., Erikstad, K. E., Nøttestad, L., Skern-Mauritzen, M. og Vikebø, F. B. (2015). Sjøfugl og marine økosystemer. Status for sjøfugl og sjøfuglenes næringsgrunnlag i Norge og på Svalbard. NINA Rapport 1161.

Lunde er avhengig av nok tilgjengelig mat i tid og rom i hekkesesongen for å lykkes med få frem levedyktig avkom.

Foto: Johannes Abildsnes

Bærekraftig fiskeri er avgjørende for å sikre sjøfuglbestandene.

Foto: Signe Christensen-Dalsgaard

sjøfuglbestander er bifangstproblemet ansett som en viktig faktor, og norske sjøfugler omkommer både i og utenfor norske farvann. Omfang og artsutvalg i bifangst varierer med fartøytype, redskapstype og bruk, område, sesong, tid på døgnet, værforhold og byttedyrfrekvens. Tradisjonelt har fokuset vært rettet mot havlinefiske, men fiske med garn tar årlig livet av tusenvis av sjøfugl, primært kystnært.¹¹

3.4.5 Naturlige rovdyr

Næringsmangel gjør sjøfugl mer sårbare for andre påvirkningsfaktorer, slik som predasjon. I tillegg fører reduksjon i marine byttedyr til at store måker i større grad livnærer seg av egg og unger fra andre sjøfugl, og dermed øker predasjonstrykket. Økt predasjon fra for eksempel havørn, isbjørn (Svalbard), rev, oter, kråkefugl eller store måker kombinert med næringsmangel, eller alene, kan derfor ha store konsekvenser for enkelte bestander av sjøfugl.

Etter fredningen av havørn i 1968 har bestanden økt betydelig. Fra å være truet av utryddelse, teller havørnbestanden nå flere tusen individer langs norskekysten. Denne økningen har ført til økt predasjon på sjøfugl. Dette har resultert i redusert hekkesuksess for mange arter, og økning i antall havørner kan akselerere utryddelsen av truede sjøfuglpopulasjoner.¹²

Hjemmehørende rovdyr kan i perioder medføre reduksjon av sjøfugl, men er ikke noe det er ønskelig å regulere aktivt med tiltak. Samtidig er det nødvendig å få innsikt i hvordan predasjon medfører endringer i overlevelse og hekkesuksess hos sjøfugl og hvordan endrede rovdyrsamfunn medfører tilpasninger hos sjøfugl. Flere måkearter trekker for eksempel i dag inn fra kysten og til byer og tettsteder for å søke menneskelig beskyttelse fra havørn og store måker. Dette igjen medfører konflikter på slike steder, hvor det er ulike oppfatninger om måkenes tilstedeværelse. Andre arter er i ferd med å tilpasse seg ved å endre hekkebiotop

¹¹ Bærum, K. M., Anker-Nilssen, T., Christensen-Dalsgaard, S., Fangel, K., Williams, T. og Vølstad, J. H. (2019). Spatial and temporal variations in seabird bycatch: Incidental bycatch in the Norwegian coastal gillnet-fishery. *PLoS ONE* 14(3): e0212786.

¹² Anker-Nilssen, T., Fayet, A. L., og Aarvak, T. (2023). Top-down control of a marine mesopredator: Increase in native white-tailed eagles accelerates the extinction of an endangered seabird population. *Journal of Applied Ecology*, 00, 1–8.

fra eksponerte fjellvegger til å bruke steiner og ur hvor havørn og store måker ikke har tilgang til reirene.

Endringene i de naturlige rovdyrbestandene skyldes i hovedsak en villet politikk, hvor mange rovdyr og alle rovfugler ble fredet for noen tiår tilbake. Flere av disse artene har økt sine bestander på grunn av dette. Sjøfuglbestandene vil derfor ikke komme tilbake til det samme høye nivået som da de var på topp, i en tid da alle midler for bekjempelse av rovfugl og rovdyr var tillatt.

3.4.6 Konkurransen

Konkurransen mellom arter om for eksempel næring eller hekkeplasser er en betydelig faktor som påvirker tilstanden til enkelte norske sjøfuglarter, selv om dette kan være naturlig. Når flere arter konkurrerer om de samme begrensede ressursene, kan det føre til at noen arter blir fortrent eller får redusert tilgang til nødvendige ressurser. For eksempel kan klimaendringer og kommersielt fiske endre sammensetningen mellom arter, som igjen kan endre konkurranseforholdet i negativ favør for sjøfugl, om de ikke klarer å konkurrere like effektivt. Eksempler kan være konkurranse med store bestander av voksen sild og makrell, som nevnt i kapittel 3.4.3.

3.4.7 Fremmede arter

Blant de fremmede artene er det i all hovedsak mink (*Neovison vison*) som i dag utgjør en vesentlig utfordring for sjøfuglbestandene. Mink er et mårdyr opprinnelig fra Nord-Amerika, og som ble innført til Norge for pelsdyroppdrett for første gang i 1927. Mink er en effektiv reirpredator på bakkehekkende fugl, men kan også ta unger og voksne sjøfugler.¹³ Dette har ført til betydelige nedganger i enkelte hekkebestander, spesielt i kystområder hvor minken har etablert seg.

3.4.8 Arealpåvirkning

Utbygging langs kysten kan ha betydelige negative effekter på enkelte sjøfuglbestander. Når for eksempel akvakulturvirksomhet og industriområder etableres, kan dette føre til tap av viktige funksjonsområder for sjøfuglene. I tillegg vil drift og vedlikehold av infrastruktur

føre til økt menneskelig aktivitet, som igjen forsterker effekten av selve utbyggingen.

3.4.9 Forurensning

Forurensning kan være både akutt og langsiktig, med særlig oljesøl, organiske miljøgifter (som PCB) og tungmetaller som eksempler på stoffer som kan ha negative effekter på sjøfugl.

Plastforurensning er en annen betydelig trussel mot sjøfugl. Sjøfugl forveksler plastfragmenter med mat, noe som kan føre til kvalning, blokkering av fordøyelsessystemet eller frigjøring av giftige kjemikalier. Plast brytes i liten grad ned i det marine miljøet, men fragmenteres over tid til svært små plastpartikler (mikroplast og nanoplast), som kan trenge inn i organismenes celler og påvirke dem negativt.

Sjøfugl blir eksponert for plast og annen forurensning i hele leveområdet. Mange av sjøfuglene som hekker i Norge overvintrer langt utenfor Norges grenser og helt ned til Antarktis, hvor fuglene ofte kan få i seg giftige komponenter. Plast og annen forurensning blir også ført med havstrømmene til Norge. I tillegg er det et stort problem med forsøpling her til lands, for eksempel med tapte fiskeredskaper i havet.

Videre kan overgjødning fra blant annet landbruk, kommunale avløp og akvakultur medføre forringelse av miljøtilstanden i kystvann, med påfølgende effekter på økosystemene og for eksempel næringstilgang for sjøfugl. For høye tilførsler av næringssalter er blant hovedårsakene til den alvorlige tilstanden for livet i Oslofjorden.

3.4.10 Påvirkning utenfor Norge

De fleste sjøfuglartene er trekkfugler, og mange av våre hekkebestander benytter periodevis hav- og kystområder utenfor norsk territorium. I disse områdene møter de ulike trusler, blant annet fra fiskerier som kan redusere mattilgangen og hvor sjøfugl tas som utilsiktet bifangst. Disse eksterne påvirkningene gjør det utfordrende å beskytte sjøfuglbestandene kun gjennom nasjonale tiltak.

¹³ Stien, J., Molværsmyr, S., Breistøl, A., Guidos, S., Landa, A. og Systad, G.H. (2023). Effektmåling av minkuttak på bakkehekkende sjøfugl. NINA Rapport 2292.

3.4.11 Fugleinfluensa

De senere årene har fugleinfluensa hatt en påvirkning på norske sjøfuglbestander. Fugleinfluensa er et virus som først og fremst smitter mellom fugler. Ulike varianter av fugleinflusavirus fører til sykdom av forskjellig alvorlighetsgrad. Det er vanlig å gruppere sykdommen i en alvorlig form (høypatogen fugleinfluensa) og en mindre alvorlig form (lavpatogen fugleinfluensa). Nesten alle fugler dør av høypatogen fugleinfluensa. I 2022 ble det påvist en ny variant av høypatogent fugleinfluensa-

virus på villfugler i Nederland. Viruset var såkalt måkeadaptert, det vil si at det i særlig grad smitter til og gir alvorlig sykdom og død hos måkefugler. Tidligere varianter av viruset har rammet andre artsgrupper av fugl. I løpet av 2023 spredte dette viruset seg til villfugler i hele Europa, og det var dette viruset som ble funnet i utbruddet i Finnmark og hos fuglene som døde langs hele kysten i 2023. Særlig ble den sterkt truede sjøfuglarten krykkje hardt rammet, med over 24 000 døde fugler samlet inn.

Plastforurensning utgjør en stor trussel for sjøfugl, som kan forveksle plast med mat eller bruker det i reirene sine, noe som kan skade både voksne fugler og unger. Her avbildet havsule på reir.

Foto: Roger Brendhagen

4 Tiltak for å bedre situasjonen for sjøfugl

4.1 Nullalternativet – forventet utvikling uten nye tiltak

Nullalternativet beskriver hvordan det vil gå med sjøfuglbestandene våre hvis det ikke settes i gang nye tiltak innenfor virketiden for denne handlingsplanen (2025–2035).

Eksisterende sektorregelverk ivaretar i dag hensynet til sjøfugl og sjøfuglens leveområder. Hver sektor har ansvar for å integrere miljøhensyn innenfor egne ansvarsområder, og vurdere konsekvensene av sine inngrep og aktiviteter i medhold av relevant sektorregelverk. Hver enkelt sektors påvirkning må ses i sammenheng, og et tverrsektorielt samarbeid er avgjørende for å sikre en helhetlig og effektiv forvaltning som ivaretar sjøfugl og deres leveområder. Kommunene har et viktig ansvar for å ivareta leveområder for sjøfugl gjennom planlegging av arealer etter plan- og bygningsloven.

Omtalen i kapittel 3 viser at uten tiltak forventes den samlede negative påvirkningen på sjøfuglene å øke frem mot 2035. Det er ikke i tråd med regjeringens mål. Regjeringen fremmer derfor i kapittel 4.2 tiltak for å redusere de negative påvirkningene på sjøfugl. Samtidig er klimaendringer den største påvirkningsfaktoren på mange av sjøfuglartene, og for enkelte arter vil det være vanskelig å redusere de negative påvirkningene i løpet av handlingsplanens virketid.

4.2 Tiltak for å redusere de negative påvirkningene på sjøfugl

I denne handlingsplanen fremmes tiltak som skal bidra til å nå regjeringens mål om at de negative påvirkningene på sjøfugl er redusert innen 2035, jf. kapittel 1.2. Tiltakene er valgt ut på grunnlag av om de vil kunne ha en positiv effekt på de vesentlige påvirkningsfaktorene som påvirker sjøfuglartene negativt, som omtalt nærmere i kapittel 3.

Tiltakene i dette kapittelet er delt inn i fire strategiske områder:

1. avbøtende tiltak ved utøvelse av marine næringer
2. internasjonalt samarbeid
3. økt kunnskap om årsaker
4. redusert menneskeskapt dødelighet på sjøfugl

Tiltakene inkluderer blant annet bedre og systematisk kunnskapsarbeid, mer målrettet internasjonalt samarbeid og bærekraftig forvaltning av marine ressurser. Likevel vil viktige bidrag, for på lengre sikt å forbedre situasjonen for sjøfugl, være tiltak som fører til reduserte klimaendringer og marine økosystemer i god tilstand. Denne handlingsplanen må derfor ses i sammenheng med regjeringens helhetlige klima- og naturpolitikk, som fremmes i klimameldingen, havforvaltningsplanene og naturmangfoldmeldingen.

Avbøtende tiltak ved utøvelse av marine næringer

Marine næringer som påvirker sjøfugler er særlig fiskeri, akvakultur, skipsfart og petroleumsvirksomhet. I tillegg kommer ny aktivitet til havs, for eksempel produksjon av fornybar energi. Til sammen bidrar dette til en økende belastning for sjøfugl, særlig gjennom forstyrrelser, redusert mattilgang, fortrenging fra viktige funksjonsområder og energitap for individene.

Havforvaltningsplanene ble oppdatert i Meld. St. 21 (2023–2024) *Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene – Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, Norskehavet, og Nordsjøen og Skagerrak*. Et av de viktigste tiltakene i forvaltningsplanmeldingen var å fastsette nye rammer for petroleumsvirksomhet i områder som er viktige for sjøfugl, som ved Bjørnøya i Barentshavet. Her er området hvor det ikke skal iverksettes petroleumsvirksomhet utvidet fra 65 til 100 km fra øya, med unntak for tildeling i forhåndsdefinerte områder (TFO-området). Dette er gjort for å redusere risikoen for akutt forurensning som kan påvirke sjøfugl negativt i et særlig viktig område for sjøfuglbestandene i Barentshavet. I tillegg er det innført restriksjoner på leteboring i det sentrale Barentshavet i perioder hvor store mengder sjøfugl overvintrer i området. Dagens regelverk fungerer, beredskapen er god og tilpasset aktiviteten, og forvaltningsplanen viser at det er svært liten sannsynlighet for en ulykke som medfører akutt forurensning fra petroleumsvirksomheten, og dermed risiko for tap av sjøfugl. Forvaltningsplanene identifiserer også særlig verdifulle og sårbare områder (SVO-er) i norske havområder. SVO har ingen juridisk status og gir ikke direkte virkninger i form av tiltak for bevaring av natur eller begrensninger/rammer for næringsaktivitet. Totalt er det nå identifisert 19 SVO-er som dekker rundt 55 prosent av norske havområder. Regjeringen vil gjøre karttjenester om sjøfuglenes arealbruk og sårbarhet tilgjengelig gjennom publisering i arealverktøyet for forvaltningsplanene.

Marint vern er en viktig del av helheten i bevaringsarbeidet. Dette følges opp gjennom de pågående verneprosessene, som omtalt i havforvaltningsplanene.

Det er i dag indikasjoner på at forvaltningen av havressursene, særlig fiskeriforvaltningen, påvirker sjøfuglenes næringsgrunnlag på en måte som kan føre til at den samlede belastningen på sjøfugl i enkelte tilfeller kan bli for stor. Dette kan forsterkes av klimaendringene, som omtalt i kapittel 3. Det er nødvendig med mer kunnskap om hvordan fiskeriene kan ta større hensyn til sjøfuglene. Regjeringen vil derfor opprette en arbeidsgruppe bestående av sjøfuglekspertene, havforskere og klimaforskere, noe som er nærmere omtalt under strategisk område nr. 3.

Områder med stortareskog er viktige beiteområder for kystnær sjøfugl. Tare skaper et tredimensjonalt miljø som er hjem for mange marine organismer. Kommersiell høsting av stortare foregår hovedsakelig med taretråll i den ytre skjærgården på strekningen fra Rogaland til Trøndelag. Havforskningsinstituttet overvåker tilstanden i taresamfunnene og effekter av taretrållingen. Kunnskapsgrunnlaget for tarehøstingens effekt på sjøfugl er så langt mangelfullt, og funnene som er gjort er ikke entydige.¹⁴ Regjeringen vil derfor sette fokus på at tarehøstingens påvirkning på sjøfugl og økosystemet for øvrig blir dokumentert.

Tarehøsting er i dag en svært begrenset aktivitet. Det høstes årlig om lag 150 000 tonn stortare, mens det totalt estimeres at det finnes godt over 50 millioner tonn tareskog langs kysten (inkludert både stortare- og

¹⁴ Norderhaug, K. M., Freitas Brandt, C. F., Espeland, S. H., Albretsen, J., Christensen-Dalsgaard, S., Junker Ohldieck, M., van Son, T. C., Knutsen, J. A., Moy, F. og Steen, H. (2021). Bærekraftig taretrålling — Vurdering av bærekraftskriterier ved Vikna. Rapport fra Havforskningen Nr. 2021-46.

sukkertareskog). Det forventes imidlertid økt interesse for tarehøsting i fremtiden. Forskriften som regulerer tarehøsting krever sannsynliggjøring av at ressursen og økosystemet kan tåle belastningen av høstingen. Regjeringen vil derfor evaluere praktiseringen av forskrift om høsting av tang og tare.

Akvakulturanlegg ligger ofte i områder langs kysten hvor sjøfuglbestandene også holder til, noe som medfører et behov for å forstå hvilken påvirkning akvakultur har på sjøfugl. Akvakulturanlegg kan beslaglegge viktige hekke- og næringsøkområder for sjøfugl, noe som fører til tap av habitat. I tillegg kan forurensning og forstyrrelser fra anlegg bidra til å redusere den økologiske tilstanden i det nærliggende området, noe som kan påvirke både sjøfugl og arter som sjøfugl er avhengig av. For å forstå omfanget av disse påvirkningene, er det behov for å samle og systematisere eksisterende kunnskap og identifisere eventuelle kunnskapshull. Regjeringen presenterer derfor flere tiltak særlig rettet mot bedre forståelse av konsekvensene ved aktiviteten til denne næringen. Med økt kunnskap kan det utvikles effektive tiltak for å redusere den negative påvirkningen på sjøfuglbestandene.

Nytt forurensningsregelverk for akvakultur av fisk i sjø trådte i kraft i februar 2024. Akvakultur er nå som hovedregel tillatt etter forurensningsloven uten særskilt forurensningstillatelse, med mindre det er særskilte forhold ved lokaliteten som tilsier noe annet. Det nye regelverket stiller strengere krav til søknad og drift for å redusere miljøpåvirkning fra forurensning fra akvakulturanlegg. Akvakultur av fisk kan påvirke sjøfugl blant annet ved at utslipp kan forringe næringsgrunnlaget, og støy, lys og arealbeslag kan fortrenge sjøfugl fra viktige områder for blant annet næring og hekking. Selv om nytt regelverk for akvakultur primært er ment å redusere forurensning, vil det nye regelverket for drift av akvakulturanlegg også kunne redusere påvirkningen på sjøfuglers næringsøkområder. Det stilles flere krav til miljøovervåkning, som påvirkning fra organisk og kjemiske utslipp (fôr, legemidler, impregnering, fremmedstoffer i fôret), strandsonebefaring og overvåkning av oksygen i dypområder og makroalger i risikoområder. Det er i tillegg satt konkrete grenser for støy fra akvakulturanlegg og innført regler for bruk av lys. Dersom det søkes om å etablere akvakultur på en lokalitet med særskilte naturforhold, for eksempel der det er grunn til å tro at sjøfugl vil bli negativt påvirket av forurensning fra omsøkt akvakultur, kan statsforvalteren bestemme at akvakultur er ulovlig uten en særskilt tillatelse etter forurensningsloven. Dersom det gis en slik tillatelse, kan det stilles særskilte vilkår av hensyn til sjøfugl.

Sjøfugl kan også påføres skader av akvakulturanlegg og lignende innretninger, for eksempel ved å kolliderer med netting, tau og andre strukturer i anleggene, eller ved at fugler blir fanget i garn og annet utstyr som brukes i akvakulturanlegg. Regjeringen vil arbeide for at sjøfugl i minst mulig grad skades eller omkommer på grunn av utstyr og innretninger i akvakulturnæringen. Fiskeridirektoratet og Miljødirektoratet vil få i oppdrag å utrede dette nærmere. Relevante tiltak som bør vurderes er aktuelle krav i akvakulturregelverket, avbøtende tiltak, og hvordan viktige områder for sjøfugl eventuelt kan hensyntas ved etablering og utvidelse av akvakulturanlegg (inkludert byggefasen) og ved flytting/transport av fisk. Samtidig er det behov for mer kunnskap om de påvirkningene akvakultur har på sjøfugl og økosystemet for øvrig. Eksempler der det er behov for mer kunnskap er påvirkninger fra forurensende utslipp og forstyrrelser. Regjeringen vil sammenstille eksisterende kunnskap om akvakulturs påvirkning på sjøfugl, og peke på eventuelle kunnskapshull. Regjeringen vil videre øke kunnskap om påvirkning fra akvakultur til havs på lokale sjøfuglbestander, inkludert sammenstilling av data om sjøfuglens arealbruk, blant annet gjennom miljøundersøkelser ved drift av slik virksomhet.

Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet arbeider med å vurdere endringer i forskrift om konsekvensutredninger, i samråd med Nærings- og fiskeridepartementet og andre berørte departementer. Formålet med forskriften er å sikre at hensynet til miljø og samfunn blir tatt i betraktning

under forberedelsen av planer og tiltak, og når det tas stilling til om og på hvilke vilkår planer eller tiltak kan gjennomføres. Svært få prosjekter for akvakultur har hatt konsekvensutredninger etter forskrift om konsekvensutredninger. Regjeringen vil derfor sikre flere utredninger av konsekvensene for sjøfugl når ny akvakultur skal etableres.

Norsk beredskap mot akutt forurensning består av privat, kommunal og statlig beredskap. Kystverket er ansvarlig for statens operative beredskap og for å samordne privat, kommunal og statlig beredskap i et nasjonalt system. Kystverket fører også tilsyn med private og kommunale aksjoner mot akutt forurensning, og har myndighet til å gi ansvarlig forurenser pålegg om å iverksette tiltak for å hindre eller begrense akutt forurensning. Målet med aksjoner mot akutt forurensning er å hindre og begrense skader som følge av forurensningen. I slike aksjoner er en lang rekke tiltak aktuelle, både tiltak for å fjerne forurensningen og for å rehabilitere miljøet etter skadene forurensningen har medført. Rehabilitering av oljeskadet vilt, herunder sjøfugl, kan være et mulig tiltak. Miljødirektoratet har myndighet til å fatte vedtak om gjennomføring av innfangning av vilt med tanke på rehabilitering. Miljødirektoratets vurdering er at det ikke er aktuelt å rehabilitere oljeskadet sjøfugl med mindre det gjelder arter der individets overlevelse har betydning for bestanden.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har identifisert 20 områder som kan være aktuelle for utbygging av havvind. Regjeringen har igangsatt strategiske konsekvensutredninger, blant annet hvilke konsekvenser utbyggingen av disse arealene kan ha for sjøfugl. De strategiske konsekvensutredningene vil inngå i grunnlaget for å kunne åpne areal for havvind. Før åpning vil det bli gjennomført en høring av de strategiske konsekvensutredningene. Etter at et areal er åpnet, kan prosjektområder lyses ut og tildeles i arealet. Før konsesjon i prosjektområde kan gis, må det gjennomføres en prosjektspesifikk konsekvensutredning.

REGJERINGEN VIL:

- Gjøre karttjenester om sjøfuglenes arealbruk og sårbarhet tilgjengelig gjennom publisering i arealverktøyet for forvaltningsplanene for havområdene.
- Sette fokus på at tarehøstingens påvirkning på sjøfugl og økosystemet for øvrig blir dokumentert.
- Evaluere praktiseringen av forskrift om høsting av tang og tare.
- Sammenstille eksisterende kunnskap om akvakulturs påvirkning på sjøfugl og peke på eventuelle kunnskapshull.
- Øke kunnskap om påvirkning fra akvakultur til havs på lokale sjøfuglbestander, inkludert sammenstilling av data om sjøfuglenes arealbruk, blant annet gjennom miljøundersøkelser ved drift av slik virksomhet.
- Arbeide for at sjøfugl i minst mulig grad skades eller omkommer på grunn av utstyr og innretninger i akvakulturnæringen.
- Sikre flere utredninger av konsekvensene for sjøfugl når ny akvakultur skal etableres.

Internasjonalt samarbeid

Mange av sjøfuglene som hekker i Norge, inkludert Svalbard, trekker til andre farvann i vinterhalvåret. Andre bestander trekker til våre farvann vinterstid. De fleste utfordringene for sjøfugl er derfor av internasjonal karakter, som for eksempel havvindutbyggingen i Nordsjøen og fiskeriene, forurensningen av havene og fugleinfluensa. Norge legger vekt på internasjonalt samarbeid for å ivareta sjøfuglbestander på tvers av landegrensene gjennom ulike avtaler. Dette arbeidet skal fortsette, og vi bør på noen områder også vurdere hvordan innsatsen kan målrettes bedre og/eller forsterkes.

Under Arktisk råd, som Norge leder fra 2023 til 2025, fokuseres det på å beskytte det arktiske miljøet, inkludert sjøfugl, gjennom samarbeid om kunnskapsoppbygging og forslag til tiltak. Arktisk råds arbeidsgruppe CAFF (Conservation of Arctic Flora and Fauna) har en egen ekspertgruppe for sjøfugl, Circumpolar Seabird Expert Group (CBird). I regi av CBird har det blant annet blitt utarbeidet en sirkumpolar overvåkningsplan for sjøfugl, samt handlingsplaner for krykkje, ismåke og lomvi- og ærfuglartene. CAFF har også et prosjekt for beskyttelse av migrerende fuglearter og deres leveområder, Arctic Migratory Birds Initiative (AMBI), der samarbeid om bevaring av sjøfugl inngår.

AEWA (Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds), en del av Bonn-konvensjonen (CMS), arbeider for å beskytte trekkende vannfugler og deres leveområder langs trekkveiene. Dette inkluderer mange sjøfuglarter som hekker i Norge og migrerer til andre deler av verden. OSPAR-konvensjonen, som omfatter beskyttelse av det marine miljøet i Nordøst-Atlanteren, har også tiltak for å bevare sjøfugl. Konvensjonen fremmer også beskyttelse av viktige habitater og økosystemer som sjøfuglene er avhengige av.

Norge har åtte områder på UNESCOs liste over verdens kultur- og naturarv. Naturverdiene og også sjøfugl er del av innskrivingskriteriene for enkelte av områdene. Verdensarvområdene er områder av universell verdi for menneskeheten, som vi har forpliktet oss til å verne og forvalte på beste måte for fremtidige generasjoner, etter internasjonalt omforente retningslinjer.

I desember 2022 ble partene i konvensjonen om biologisk mangfold enige om et nytt globalt rammeverk for natur («naturavtalen»). Rammeverket består av globale mål; 4 langsiktige mål for 2050 og 23 mål frem mot 2030. I tråd med konvensjonen la Norge i september 2024 frem en ny handlingsplan for natur som viser hvordan Norge konkret følger opp det nye globale rammeverket (naturmangfoldmeldingen). I stortingsmeldingen presenterer regjeringen blant annet mål for redusert nedbygging av særlig viktige naturarealer, nye prinsipper for bærekraftig arealforvaltning på land og tiltak for å styrke kommunenes kompetanse og kapasitet til å ivareta natur. Regjeringen etablerer også et mål om å bevare minst 30 prosent av Norges landareal, inkludert Svalbard og Jan Mayen, innen 2030. Regjeringen vil komme tilbake med en vurdering av hvordan et mål for vern og bevaring av havområdene kan fastsettes og oppnås.

Regjeringen har videre satt i gang et arbeid med en ny lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet. Formålet med loven er å etablere et langsiktig, effektivt og representativt vern av marine økosystemer. Lovforslaget har vært på alminnelig høring i 2024.

Ved å redusere mengden plastavfall i havet, kan vi blant annet redusere risikoen for at sjøfugler sulter, kveles og dør fordi de forveksler plast med mat, setter seg fast i tapt fiskeutstyr, eller bruker plast som reirmateriale. Under FNs femte miljøforsamling i mars 2022 ble verdens land enige om å arbeide for en rettslig bindende global avtale for å stanse plastforurensning. Forhandlingene fortsetter i 2025. Avtalen skal

omfatte hele livsløpet til plast og alle kilder til plastforurensning. Dersom det lykkes å få på plass en god og effektiv avtale vil det være et viktig skritt mot å redusere plastforurensning i havet.

Norge har godt fungerende regelverk mot forsøpling og plastforurensning. Omfattende nye EU/EØS-regelverk er gjennomført, eller under gjennomføring, i nasjonalt regelverk. Dette omfatter blant annet forbud mot enkelte engangsprodukter i plast, produsentansvarsordninger for plastholdig fiske- og akvakulturutstyr og krav knyttet til mottaksordninger for avfall fra havet og kassert fiskeutstyr i havner. Det arbeides videre med oppfølging av flere tiltak under handlingsplaner og strategier mot marin plastforsøpling under FNs sjøfartsorganisasjon IMO, den regionale havmiljøkonvensjonen OSPAR og under Arktisk råd, som alle kan ha betydning for sjøfugl.

Ved utbrudd av høypatogen fugleinfluensa blant sjøfugl i Norge, kan statlige myndigheter iverksette en rekke omfattende tiltak for å kontrollere og begrense spredningen av viruset. Mattilsynet har ansvar for å overvåke, kontrollere og begrense spredningen av fugleinfluensa, samt gi råd og informasjon til befolkningen for å beskytte dyre- og folkehelsen. Veterinærinstituttet overvåker situasjonen og utarbeider oppdaterte oversikter over forekomsten av fugleinfluensa hos villfugl. Når et utbrudd oppdages, intensiveres overvåkingen av fuglebestander, og det gjennomføres testing av døde og syke fugler for å bekrefte tilstedeværelsen av viruset. Det samarbeides også med andre lands myndigheter, forskningsinstitusjoner og internasjonale organer for å forstå viruset bedre og utvikle effektive tiltak mot fremtidige utbrudd. Det er ønskelig å øke internasjonalt samarbeid om høypatogen fugleinfluensa, både for bedre å forstå utviklingen av sykdommen og om mulig forebygge og begrense skadene av viruset. I tillegg til de internasjonale arenaene der Norge allerede deltar aktivt, vil Mattilsynet også vurdere deltakelse i nettverket OFFLU (WOAH/FAO).

REGJERINGEN VIL:

- Vurdere hvordan innsatsen om internasjonalt samarbeid kan målrettes bedre og/eller forsterkes.
- Følge opp tiltak under handlingsplaner og strategier mot marin plastforsøpling under FNs sjøfartsorganisasjon IMO, den regionale havmiljøkonvensjonen OSPAR og under Arktisk råd, som alle kan ha betydning for sjøfugl.
- Øke internasjonalt samarbeid om høypatogen fugleinfluensa, både for bedre å forstå utviklingen av sykdommen og om mulig forebygge og begrense skadene av viruset.

Økt kunnskap om årsaker

For å kunne iverksette mer treffsikre og effektive tiltak, er det nødvendig med bedre kunnskap om årsakene til bestandsnedgang for sjøfugl. Dette er også understreket flere ganger tidligere, senest i havforvaltningsplanene.

Regjeringen vil styrke samarbeidet mellom sjøfuglekspertene, havforskere og klimaforskere for å videreutvikle arbeidet med sjøfugl og marine økosystemer og hvordan klimaendringene vil påvirke næringstilgang og levedyktighet for norske sjøfuglbestander. Klima- og miljødepartementet vil derfor, i samråd med berørte departementer, nedsette en arbeidsgruppe bestående av sjøfuglekspertene, havforskere og klimaforskere. Mandatet vil beskrive sammensetning av arbeidsgruppen og fremdriftsplan.

Overvåking og kartlegging av sjøfugl nasjonalt, og det internasjonale overvåkingssamarbeidet på sjøfugl, skal fortsette på minst samme nivå som i dag.

Regjeringen vil også videreutvikle den systematiske kunnskapsoppbyggingen om sjøfugl gjennom det nasjonale kartleggings- og overvåkingsprogrammet SEAPOP, inkludert SEATRACK.

I tillegg vil regjeringen fullføre en ny kartlegging av hekkende, mytende og overvintrende sjøfuglbestander i løpet av 2027 langs norskekysten og 2030 på Svalbard.

REGJERINGEN VIL:

- Styrke samarbeidet mellom sjøfuglekspertene, havforskere og klimaforskere for å videreutvikle arbeidet med sjøfugl og marine økosystemer, og hvordan klimaendringene vil påvirke næringstilgang og levedyktighet for norske sjøfuglbestander.
 - Det utarbeides et mandat for denne arbeidsgruppen.
 - Mandatet beskriver sammensetning av arbeidsgruppen og fremdriftsplan.
- Fortsette overvåkingen og kartlegging av sjøfugl nasjonalt, samt det internasjonale overvåkingssamarbeidet på sjøfugl på minst samme nivå som i dag.
- Videreutvikle den systematiske kunnskapsoppbyggingen om sjøfugl gjennom det nasjonale kartleggings- og overvåkingsprogrammet SEAPOP, inkludert SEATRACK.
- Fullføre en ny kartlegging av hekkende, mytende og overvintrende sjøfuglbestander i løpet av 2027 langs norskekysten og 2030 på Svalbard.

Redusere menneskeskapt dødelighet på sjøfugl

Bifangst av sjøfugl i fiskeriene er en betydelig trussel mot enkelte sjøfuglbestander. Selv om det arbeides med å redusere bifangst av sjøfugl, er det fortsatt behov for å få ned slik dødelighet. I fiskeriene jobbes det med å styrke den elektroniske fangstrapporteringen av utilsiktet bifangst av sjøfugl, men dette gjelder så langt ikke for flåten <10 m. Bedre rapportering vil bidra til et bedre datagrunnlag som kan legges til grunn for å iverksette tiltak. Gjennom internasjonalt samarbeid i OSPAR er det videre enighet om at partslandene skal utarbeide nasjonale handlingsplaner for bifangst. Regjeringen vil iverksette tiltak for å redusere omfanget av bifangst av sjøfugl til et lavest mulig nivå. Kostnaden for fiskerinæringen ved tiltak for redusert bifangst av sjøfugl skal stå i et rimelig forhold til nytten. Nærings- og fiskeridepartementet vil ha ansvaret for dette. Dette ses i sammenheng med regional handlingsplan for sjøfugl i regi av OSPAR.¹⁵ Regjeringen vil utarbeide målrettede tiltak for å redusere omfanget av uønsket bifangst av sjøfugl, og vurdere etablering av en permanent overvåking av bifangst av sjøfugl i fiskeriene.

*Tiltaksplanen for Oslofjorden (2021)*¹⁶ fokuserer på tiltak for å bedre tilstanden for livet i fjorden, inkludert å forbedre rensingen av avløpsvann og redusere avrenningen fra jordbruket, samt redusere marin forurensning og miljøgifter. Tiltaksplanen inneholder videre tiltak for å ivareta sårbare arter og restaurere naturverdier. For å bedre tilstanden til sjøfugl foreslås to tiltak. Det ene er å ta ut mink. Det andre er å gjennomgå ferdselsreguleringene i sjøfuglreservat.

Videre er det i de oppdaterte regionale vannforvaltningsplanene for 2022–2027 en rekke tiltak for å bedre miljøtilstanden for kystvannforekomster, og som kan bidra til å redusere den negative påvirkningen på sjøfugl.

Menneskelig ferdsel i sjøfuglenes leveområder påvirker overlevelse hos sjøfugl, for eksempel ved forstyrrelser i hekketiden. Hekketiden er en særlig kritisk periode for sjøfugl, og forstyrrelser i denne perioden kan ha store konsekvenser for hekkesuksessen. Båttrafikk, både i stort omfang og stor fart, kan være belastende for sjøfugl. For å redusere den negative påvirkningen fra menneskelig ferdsel bør ferdsel i kystsonen skje på en måte som er minst mulig skadelig for sjøfugl.

Et av de overordnede målene for svalbardpolitikken er å bevare områdets særegne villmarksnatur. Innenfor de rammer traktats- og suverenitetsmessige hensyn setter, skal miljøhensyn veie tyngst ved konflikt mellom miljøvern og andre interesser. Regjeringen har vedtatt flere endringer i miljøregelverket på Svalbard som vil gjelde fra 1. januar 2025. Blant de vedtatte endringene som er viktigst for sjøfugl, er begrensninger i hvor det er tillatt å sette i land turister, samt forbud mot bruk av droner i verneområdene og redusert fartsgrense og avstandskrav for båter ved utvalgte fugleflåter i hekketiden.

Norge har et omfattende nettverk av sjøfuglreservater som er opprettet for å beskytte viktige hekke- og leveområder for sjøfugl. I disse reservatene er det ofte ferdselsforbud i hekkesesongen, fra 15. april til 15. juli, for å sikre at fuglene får ro til å hekke. Som en oppfølging av tiltaksplanen for Oslofjorden, vurderer Klima- og miljødepartementet nå ferdselsreguleringene i sjøfuglreservat rundt Oslofjorden, fordi artssammensetningen og hekketidene kan ha endret seg siden reservatene ble etablert. Miljødirektoratet tilrår en utvidelse av tidspunktet med ferdselsforbud i alle sjøfuglreservatene og nasjonalparksonene langs

¹⁵ OSPAR Commission (2024). Regional Action Plan for Marine Birds in the North-East Atlantic (2024–2030).

¹⁶ Klima- og miljødepartementet (2021). Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv.

Skagerakkysten som har slikt ferdselsforbud og verneformål spesifikt med henhold til sjøfugl og deres hekkeplasser. Dette vil medføre endring av totalt 190 verneforskrifter. Miljødirektoratet mener det er god faglig dekning for å si at hekkesesongen langs Skagerakkysten strekker seg fra om lag 15. mars til 15. august, og at det i samme periode bør være ferdselsforbud i sjøfuglreservatene.

Det vurderes samtidig om dette er aktuelt også i andre sjøfuglreservater, i tillegg til Oslofjorden og resten av Skagerakkysten. Det vurderes derfor en plan for hvilke områder og regioner som bør prioriteres først i et videre arbeid med vurdering av ferdselsrestriksjoner i sjøfuglreservater, og deretter gjennom involvering av Statsforvalter, gjennomføre planen.

I forbindelse med Meld. St. 18 (2023–2024) *Ein forbetra tilstand for villrein* varslet regjeringen en utredning av et nytt virkemiddel, med hjemmel i naturmangfoldloven, for å kunne innføre både tidsavgrensede og varige ferdselsrestriksjoner ved behov. Virkemiddelet kan være aktuelt i de tilfeller der informasjon og veiledning ikke er tilstrekkelig for å redusere den negative påvirkningen menneskelig ferdsel har på villrein, og utredes av Miljødirektoratet. Dette er et virkemiddel som kan være aktuelt for sjøfugl. For eksempel i tilfeller hvor hekkelokaliteter endrer seg fra år til år, og der ferdsel er en sentral utfordring for hekkesuksess, men der det samtidig er lite aktuelt med faste ferdselsrestriksjoner. Sjøfugl skal derfor inkluderes i utredningen av nytt virkemiddel med hjemmel i naturmangfoldloven innenfor lovens virkeområde, for å kunne innføre både tidsavgrensede og varige ferdselsrestriksjoner.

Med endringer i ferdselsreguleringer i sjøfuglreservater og med et eventuelt nytt virkemiddel for å innføre ferdselsrestriksjoner, er det avgjørende viktig med god formidling om hvilke regler som til enhver tid gjelder for et aktuelt område. Klima- og miljødepartementet skal derfor finne løsninger for hvordan befolkningen kan få bedre informasjon om ferdselsreguleringer, både i eksisterende sjøfuglreservater og ved bruk av det nye virkemiddelet nevnt ovenfor.

Måker har i økende grad brukt byer og tettsteder som leveområder, også flere truede måkearter slik som krykkje. Måker gjør nytte som åtseletere, og rydder opp i fiskeslo og annet matavfall fra mennesker. Samtidig kan måkenes tilstedeværelse føre til problemer for menneskene som lever her. Fuglene kan for eksempel forurense mat og fôr med ekskrementer. I tillegg kan ekskrementene skade biler, båter, fasader og statuer. Uønskede hendelser, slik som beskyttende adferd i hekketiden eller stjeling av mat, kan også oppleves som skremmende eller ubehagelig. Dette har ført til en konflikt mellom måker og mennesker. Det er derfor aktuelt å iverksette effektive tiltak for å håndtere måkebestanden i byområder, og for å finne løsninger for bedre sameksistens med befolkningen. Informasjon om dette finnes blant annet på hjemmesidene til Folkehelseinstituttet¹⁷ og Miljødirektoratet¹⁸. Kommunen har en sentral rolle, og bør vurdere hvor det skal iverksettes forebyggende tiltak og hvor det skal tilrettelegges for hekking. For den truede arten krykkje kan et positivt tiltak for eksempel være å etablere krykkjehotell og annen tilrettelegging, og på denne måten flytte hekkingen til et ønsket sted. Andre fugleavvisende tiltak kan innebære å hindre måkene i å etablere seg ved å eliminere mat, vann, sitte-, hvile- og hekkeplasser, bruk av nett og vaiere for å hindre måkene i å bygge reir på tak og fasader, og bruk av visuelle og auditive repellenter som skremmer vekk måkene. Mange kommuner har etablert en dialog med Miljødirektoratet,

¹⁷ Folkehelseinstituttet (2024). *Måker (Måkefamilien – Laridae)*. <https://www.fhi.no/sk/skadedyrhandboka/fugler/maker/>

¹⁸ Miljødirektoratet (2023). *Urbane krykkjer*. <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/arter-naturtyper/vilt/urbane-krykkjer/>

noe flere kommuner oppfordres til å benytte seg av. Kommunene oppfordres også til å høste erfaringer i felleskap med andre kommuner med tilsvarende utfordringer.

Den negative effekten av mink på sjøfuglbestandene skal reduseres. Som en respons til skadepotensialet fra mink, har Miljødirektoratet utarbeidet en handlingsplan mot mink. Et gjennomført tiltak for å begrense tettheten og utbredelsen av mink, er jaktuttak og fellefangst utført av Statens naturoppsyn (SNO), og over 4500 mink er avlivet. Antall verneområder hvor minkuttak har vært satt i gang har vært økende, og metodene som er brukt har vært utviklet og tilpasset basert på erfaringer i felt. Det er likevel nødvendig å vurdere hvordan dette arbeidet kan utføres mer effektivt. Miljødirektoratet vil derfor følge opp anbefalinger fra NINA rapport 2292 om effektmåling av minkuttak på bakkehekkende fugl.¹⁹

I tillegg er det åpnet for jakt på mink hele året, og jegere kan spille en viktig rolle i å redusere minkbestanden i Norge. Særlig er jakt i områder hvor mink har negativ påvirkning på sjøfuglebestander og hvor mink kan bekjempes effektivt, et viktig bidrag for sjøfugl. I enkelte kommuner er det fastsatt skuddpremie på felling av mink.

¹⁹ Stien, J., Molværsmyr, S., Breistøl, A., Guidos, S., Landa, A. og Systad, G.H. (2023). Effektmåling av minkuttak på bakkehekkende sjøfugl. NINA Rapport 2292.

REGJERINGEN VIL:

- Iverksette tiltak for å redusere omfanget av bifangst av sjøfugl til et lavest mulig nivå. Kostnaden for fiskerinæringen ved tiltak for redusert bifangst av sjøfugl skal stå i et rimelig forhold til nytten. Dette ses i sammenheng med regional handlingsplan for sjøfugl i regi av OSPAR.
- Aktivt følge opp tiltaksplanen for Oslofjorden med tiltak for å bedre tilstanden for livet i fjorden, blant annet sjøfugl.
- Vurdere endringer i ferdselsreguleringene i prioriterte sjøfuglreservater langs norskekysten.
- Inkludere sjøfugl i utredningen av nytt virkemiddel med hjemmel i naturmangfoldloven, for å kunne innføre både tidsavgrensede og varige ferdselsrestriksjoner.
- Finne løsninger for hvordan befolkningen kan få bedre informasjon om ferdselsreguleringer, både i eksisterende sjøfuglreservater og ved bruk av nye virkemidler.
- Informere videre om effektive tiltak for å håndtere måkebestanden i byområder.
- Redusere den negative effekten av mink på sjøfuglbestandene.

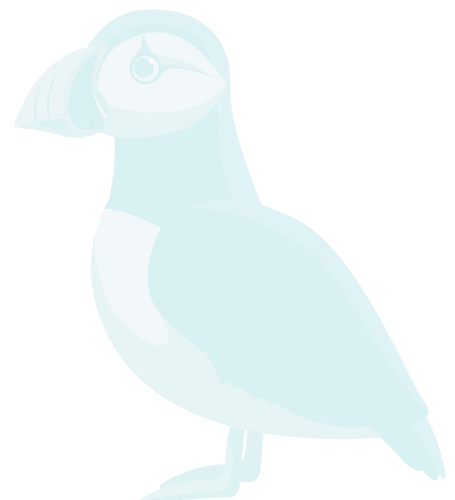
5 Oppfølging av handlingsplanen

Tidshorisonten for handlingsplanen er ti år (2025–2035). Dette begrunnes med de fleste sjøfuglers langsomme hekkebiologi, som gjør at det vil ta mange år før tiltak vil få effekt på sjøfuglbestandene. For å nå målet i handlingsplanen må tiltak derfor iverksettes nå.

Hver sektor har ansvar for å gjennomføre tiltak innenfor egne ansvarsområder. Det tas sikte på å jevnlig evaluere gjennomføringen av denne handlingsplanen, og om

arbeidet med å nå målet for denne handlingsplanen er i rute.

Regjeringens videre oppfølging av handlingsplanen for sjøfugl vil i hovedsak skje i forbindelse med regelmessige vurderinger av status, måloppnåelse og tiltak i havforvaltningsplanene og naturmangfoldmeldingen.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

Denne handlingsplanen omtaler mulige tiltak og virkemidler for å nå målet om å redusere de negative påvirkningene på sjøfugl innen 2035. Det er krevende å vurdere de samlede økonomiske og administrative konsekvensene av tiltakene i handlingsplanen. En rekke tiltak i handlingsplanen skal bli vurdert eller utredet, og først i den sammenhengen vil det derfor være aktuelt å vurdere økonomiske og administrative konsekvenser av disse tiltakene.

Tiltakene legger i hovedsak til grunn en helhetlig forvaltning av hav- og kystområdene, med økt kunnskap om hvordan ulike aktiviteter påvirker sjøfugl, og der sjøfugl skal være et viktig premiss når slik aktivitet planlegges og/eller gjennomføres. Dette vil kunne ha

konsekvenser for offentlig og privat virksomhet, men vil samlet sett verken på kort eller lang sikt medføre særlige endringer økonomisk og administrativt for berørte virksomheter.

Omtalen av tiltak i meldingen vil bli dekket innenfor gjeldende budsjetttrammer. Politikken blir foreslått gjennomført med justert bruk av etablerte virkemidler. Gjennom konsekvensvurderinger av den konkrete bruken av virkemidler vil regjeringen se til at næringslivet, husholdninger og andre aktører ikke får urimelige byrder.

Vedlegg 1 – Norske sjøfuglarter og truethetskategori

Oversikt over Norges 54 sjøfuglarter, med fuglenes eventuelle truethetskategori²⁰ slik det går frem av rødlistene for henholdsvis fastlandet og Svalbard.²¹

Art	Fastlandet	Svalbard
Alke	Sårbar	Sterkt truet
Alkekonge		Livskraftig
Bergand	Sterkt truet	
Dvergdykker	Sterkt truet	
Dvergmåke	Sårbar	
Fiskemåke	Sårbar	Ikke egnet
Fjelljo	Livskraftig	Sårbar
Grønlandsmåke		
Grålire		
Gråmåke	Sårbar	Ikke egnet
Gråstrupedykker	Ikke egnet	
Gulneblom	Sårbar	
Havelle	Nær truet	Nær truet
Havhest	Sterkt truet	Livskraftig
Havlire		
Havsule	Livskraftig	Ikke egnet
Havsvale	Livskraftig	
Hettemåke	Kritisk truet	Ikke egnet
Horndykker	Sårbar	
Islom	Ikke egnet	Ikke egnet
Ismåke		Sårbar
Krykkje	Sterkt truet	Nær truet
Kvinand	Livskraftig	
Laksand	Livskraftig	
Lappfiskand	Sårbar	
Lomvi	Kritisk truet	Nær truet
Lunde	Sterkt truet	Livskraftig
Makrellterne	Sterkt truet	
Polarjo	Ikke egnet	
Polarlomvi	Kritisk truet	Sårbar
Polarmåke	Ikke egnet	Sårbar
Polarsvømmesnipe		Livskraftig
Praktærfugl	Livskraftig	Nær truet
Rødnebbterne	Livskraftig	Livskraftig
Sabinemåke		Sterkt truet
Siland	Livskraftig	
Sildemåke	Livskraftig	Ikke egnet
Sjørørre	Sårbar	
Smålom	Livskraftig	Livskraftig
Stellerand	Sårbar	
Storjo	Livskraftig	Livskraftig
Storlom	Livskraftig	
Stormsvale	Sårbar	
Storskarv	Nær truet	
Svartand	Sårbar	Ikke egnet
Svartbak	Livskraftig	Nær truet
Svømmesnipe	Nær truet	Sårbar
Taffeland	Ikke egnet	
Teist	Nær truet	Livskraftig
Toppand	Livskraftig	
Toppdykker	Livskraftig	
Toppskarv	Livskraftig	
Tyvjo	Sårbar	Livskraftig
Ærfugl	Sårbar	Livskraftig

²⁰ Det er tre truethetskategorier; sårbar, sterkt truet og kritisk truet. Arter vurdert til disse har høy til ekstremt høy risiko for å dø ut fra Norge hvis de rådende forholdene vedvarer. «Ikke egnet» betyr at arten er observert reproduserende, men antas å ikke være etablert med fast reproduserende populasjon. Blanke felt indikerer at arten opptrer regelmessig, men at den ikke er observert reproduserende.

²¹ Norsk rødliste for arter (2021)

Utgitt av: Klima- og miljødepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00
Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no
Publikasjonskode: T-1592 B

Forsidebilde: Gunnar Kjærstad

Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
01/2025 – opplag 50

